

Nr 95.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets övertagande av staden Eksjö's förpliktelser beträffande innehavare av vissa befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätten i staden komma att indragas; given Stockholms slott den 1 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman:

»Enligt 1 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende äger Kungl. Maj:t med stadsfullmäktiges samtycke förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende

förenas med domsaga. Beträffande stad, där länsstyrelsen ej har sitt säte och i vars rådhusrätt borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast en ledamot finnes som skall vara lagfaren, äger Kungl. Maj:t, jämlikt 2 § nämnda lag, när borgmästartjänsten är ledig, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela enahanda förordnande som nyss nämnts, såframt

1. ändringen med hänsyn till förhållandena i såväl staden som domsagan finnes vara till gagn för rättsskipningen,

2. statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande avlöning och pension till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indrages, samt

3. ändringen icke medför ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet för staden.

Med föranledande av anförda bestämmelser hava utredningar sedan någon tid pågått ifråga om åtskilliga städers förenande i judiciellt avseende med domsaga. Sedan utredningen numera slutförts beträffande staden *Eksjö*, anhåller jag att få underställa samma fråga Kungl. Maj:ts prövning, i vad förpliktelser genom indelningsändringen kunna uppkomma för statsverket att övertaga skyldighet beträffande avlöningsförmåner till innehavare av vissa befattningar, vilka vid rådhusrättens upphörande komma att indragas.

Borgmästartjänsten i *Eksjö*, vars invånarantal den 31 december 1938 uppgick till 7,114 personer, är sedan den 19 november 1936 vakant. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 7 oktober 1892 angående förändrad organisation av rådhusrätten och magistraten i *Eksjö* m. m. skall stadens rådhusrätt och magistrat utgöras av, förutom borgmästaren, två rådmän vilka icke behöva vara lagfarna samt dessutom av en extra rådmän. Under magistraten lyda enligt samma brev en stadskassör, numera benämnd kronouppbörds-kassör, och en stadsfogde. Den ena av de två illitterata rådmansbefattningarna innehaves av Johan Reinhold Konstantin Larsson, som är född år 1865 och valts till rådmän den 16 mars 1917. Den andra befattningen är däremot, jämlikt föreskrift i kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 362) om tillsättande av befattning såsom icke lagfaren rådmän i vissa städer, tillsatt allenast på förordnande. Förordnandet har lämnats åt extra rådmannen Johan Albert Lorentz Aschan, som är född år 1875 och sedan den 19 juni 1929 innehar fullmakt å befattningen såsom extra rådmän. Efterträdare till Aschan i sistnämnda egenskap är icke utsedd. — Kronouppbörds-kassörstjänsten är tillsatt på förordnande tillsvidare och uppehålls sedan år 1928 av Märta Victoria Roke, född år 1895. Stadsfogde är juris kandidaten Gustaf Harald Essén, vilken är född år 1901 och utnämnd till tjänsten år 1929. Essén är förordnad att uppehålla borgmästartjänsten under nuvarande vakans.

Enligt gällande lönestat utgår från staden till en var av de icke lagfarna rådmännen ett årligt arvode av 500 kronor och till extra rådmannen ett årligt arvode av 100 kronor. De ordinarie rådmännen äro därjämte tillförsäkrade viss andel i auktionsprovisioner. Denna andel har under senare tid

uppgått till minst 400 kronor årligen för en var av dem. — I fråga om kronouppbörds-kassörstjänsten föreligga, med hänsyn till att densamma uppehålls på förordnande, inga förpliktelser från stadens sida gentemot den förordnade i händelse tjänsten indrages. Stadsfogden är tillförsäkrad en årlig begynnelse-lön av 4,000 kronor, vartill komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, efter respektive 3, 6 och 9 år. Han åtnjuter därjämte med tjänsten förenade sportelinkomster. Av sportlerna har Essén emellertid frivilligt avstått en del till en exekutionsbetjänt, så att det av Essén faktiskt uppburna beloppet under senare år utgjort i medeltal cirka 800 kronor. Essén är vid återinträde i tjänst såsom stadsfogde berättigad uppbära samtliga ålderstillägg. — Någon utfästelse från stadens sida om pensionering föreligger icke vare sig i fråga om rådmännen eller kronouppbörds-kassören och stadsfogden. Skyldighet har vid sådant förhållande ej föreskrivits för dessa att vid viss ålder avgå från tjänsten. Ej heller har i deras fullmakter inryckts föreskrift om skyldighet att övergå till annan tjänst hos staden. I sådant avseende är av betydelse, att stadsfogden Essén innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Norra och Södra Vedbo domsaga består av två tingslag, av vilka det ena, eller Södra Vedbo tingslag, omsluter staden och har tingsställe därstädes. Domsagokansliet är förlagt till Eksjö och inrymt i tingslagets där uppförda, år 1910 ombyggda tingshus. För ombyggnaden hava de tingshusbyggnadsskyldige i november 1911 upptagit ett 40-årigt amorteringslån, löpande med 4 1/2 procent ränta, å ursprungligen 45,000 kronor, varå efter amortering i november 1939 återstår ett oguldet kapitalbelopp av 22,299 kronor 7 öre. I tingslaget, som vid 1938 års utgång hade 13,927 invånare, förrättas årligen under tingsterminerna tio allmänna tingssammanträden.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 4 december 1936 har genom länsstyrelsens i Jönköpings län försorg utredning ägt rum rörande Eksjös förenande i judiciellt avseende med nyssnämnda domsaga. Utredningen, som verkställdes jämlikt 3 § förenämnda lag den 17 juni 1932 och särskilt avhandlat de frågor som angivas i nämnda paragraf, har jämlikt länsstyrelsens uppdrag verkställdes av numera hovrättsrådet i Göta hovrätt Sigurd Wildte.

I sitt den 20 juni 1938 dagtecknade utlåtande i ämnet har utredningsmannen — som utgått från att staden vid förening med domsagan borde ingå i gemensamt tingslag med Södra Vedbo tingslag och som ansett att tingshusfastigheten i Eksjö efter vidtagande av vissa ändringar och reparationer kunde jämväl efter stadens förening med tingslaget fylla sitt ändamål på ett tillfredsställande sätt — föreslagit, att staden för vinnande av delaktighet i samma fastighet med tillhörande inventarier skulle, i enlighet med erbjudande av de tingshusbyggnadsskyldige, erlägga ett engångsbelopp, som fastställdes till 25 procent av ett samma egendom åsatt värde av 80,000 kronor, samt att staden för gäldande av inlösningsbeloppet, 20,000 kronor, skulle upptaga ett tjuguarigt amorteringslån efter en räntefot av 3 procent,

då årliga kostnaden bleve 1,344 kronor 40 öre. Däremot har utredningsmannen ansett skyldighet icke föreligga för staden att efter regleringens genomförande bidraga till andra tingslagets utgifter än dem, som icke hänförde sig till ränta och amortering å det för tingshuset upptagna lånet. På grund härav och med ledning av stadens skattetal i förhållande till det utvidgade tingslagets, eller 55 procent, har utredningsmannen uppskattat stadens blivande bidrag till tingslagets löpande utgifter till allenast 2,475 kronor om året. Under nämnda förutsättningar och då, förutom tjänsterna vid rådhusrätten, jämväl kronouppbörds-kassörs- och stadsfogdebefattningarna kunde och borde indragas, har utredningsmannen funnit, att genom förändringen skulle uppstå en årlig merkostnad för staden av 4,888 kronor i enlighet med följande tablå:

A. Genom förändringen besparade utgifter och tillkomna nya inkomster.

Borgmästarens lön inklusive ålderstillägg, semesterpengar och dyrtidstillägg	kronor	4,500
Rådmanslönerna	»	1,100
Kronouppbörds-kassörens lön 4,000 kr. med avdrag av till stadskassan indragna sportler	»	1,500
Stadsfogdens lön inklusive ålderstillägg och semesterpengar	»	5,400
Arvode åt stadsfullmäktiges sekreterare	»	800
Arvode åt hälsovårdsnämndens sekreterare	»	300
Besparad kostnad för skrivmaterial och övriga expenser	»	1,000
Sportelinkomster, som komma att tillföras stadens kassa	»	1,865
Summa kronor		16,465.

B. Nya utgifter.

Kommunalborgmästarens lön inklusive ålderstillägg	kronor	12,000
Lön åt kommunalborgmästarens skrivbiträde inkl. ålderstillägg	»	2,500
Lön åt en exekutionsbetjänt inkl. ålderstillägg, beklädnadsersättning, dyrtidstillägg och semesterpengar	»	2,884
Kostnad för särskild valnämnd	»	150
Annuitet å stadens kontanta utlägg för inlösnings i Södra Vedbo härads tingshus	»	1,344
Bidrag till tingslagets löpande utgifter	»	2,475
Summa kronor		21,353.

Utredningsmannen har emellertid anmärkt, *dels* att besparing uppkomme, sedan engångsersättningen för inlösen i tingshuset slutbetalats, *dels* att någon inkomst icke upptagits för staden därigenom att rådhusrättens nuvarande lokaler bleve disponibla till uthyrning, *dels* ock att stadens nuvarande utgifter för löner till borgmästaren och övriga ovannämnda befattningshavare vid och under rådhusrätten och magistraten vore anmärkningsvärt låga och bäst kunde karakteriseras såsom innefattande ett provisorium. Vid sådant förhållande komme, fortsätter utredningsmannen, därest staden skulle behålla egen jurisdiktion, kostnaderna härför uppenbarligen att uppgå till vida högre belopp än vad som en landsrättsförläggning skulle kosta. — I övrigt

har utredningsmannen ansett, att statsverket vid rådhusrättens upphörande vore pliktigt att utgiva ersättning, i fråga om rådmännen, endast till rådmannen Larsson och allenast med belopp, motsvarande dennes årliga arvode å 500 kronor, men därjämte till stadsfogden Essén — för den händelse denne icke bleve utsedd till kommunalborgmästare — för lön och mistade sportler med sammanlagt 6.000 kronor om året. — Sammanfattningsvis har slutligen uttalats, att stadens förenande i judiciellt avseende med domsagan icke torde medföra någon avsevärd olägenhet för invånarna vare sig i staden eller domsagan, att den rättssökande allmänheten genom ändringen icke komme att tillfogas ökad kostnad eller tidsutdräkt utan tvärtom, vad beträffar stadens invånare, erhålla mindre utgifter för expeditioner och bevis i rättsärenden, att staden uppenbarligen ej vore av den storlek och tillväxt att den behövde eller borde ha en rådhusrätt och magistrat med tre lagfarna ledamöter, vilken anordning såsom ovan anmärkts skulle ställa sig avsevärt dyrare för staden än en landsrättsläggning, att med hänsyn härtill och till den provisoriska karaktären av rådhusrättens nuvarande organisation det finge anses att, ehuru utredningen i ärendet närmast utvisade att genom föreningen med domsagan staden skulle åsamkas en — ehuru förhållandevis ringa — ekonomisk börda, lagstadgade förutsättningar ändock förefunnes för föreningens åvägabringande, samt att de rådande förhållandenas provisoriekaraktär ej blott underlättade utan även borde påskynda lösningen av samma fråga.

Över utredningen i dess helhet hava yttranden avgivits av stadsfullmäktige i Eksjö, av Södra Vedbo tingslags häradsrätt, av länsstyrelsen i Jönköpings län och av Göta hovrätt.

Stadsfullmäktige hava behandlat ärendet vid sammanträde den 16 mars 1939 samt därvid enhälligt motsatt sig att förordnande meddelades om stadens förenande med domsagan, då enligt fullmäktiges uppfattning utredningen givit vid handen att laglig förutsättning härför icke kunde anses föreligga vare sig enligt 2 § 1. eller 3. lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. Stadsfullmäktige vore, därest staden finge behålla egen jurisdiktion, villiga giva rådhusrätten en sådan organisation att densamma komme att bestå av tre lagfarna ledamöter. Ansåges det emellertid innebära ett viktigt statsintresse, att staden lades under landsrätt, syntes detta kunna och bära ske endast under de ekonomiska förutsättningar, att staten förbunde sig att övertaga dels de avlöningsförpliktelser, som avsåges i 2 § 2. nämnda lag och vartill i detta fall borde hänföras — utöver vad utredningsmannen föreslagit — jämväl årlig sportlersättning till rådmannen Larsson med 400 kronor och årlig pension åt t. f. kronouppbörds-kassören Roke med 1,200 kronor, dels kostnaderna för inlösen i det nuvarande tingshuset, dels ock därjämte den på stadens invånare i egenskap av tingshusbyggnadsskyldige belöpande delen av kostnaderna för uppförande av nytt tingshus, vilket stadsfullmäktige med hänsyn till det nuvarande tingshusets beskaffenhet förutsåge bliva erforderligt under »de närmast kommande decennierna». Stadsfullmäktige vore å andra sidan be-

redda att, om dessa krav uppfylldes, till statsverket inbetala det belopp, som de nuvarande magistratslokaler kunde komma att inbringa i hyra, efter avdrag för kostnader för erforderliga ändringsarbeten. — I sitt yttrande hava stadsfullmäktige upptagit de direkta årliga kostnaderna för den nuvarande egna jurisdiktionen till 20,033 kronor, för egen jurisdiktion efter omorganisation, på sätt ovan angivits, av rådhusrätten och magistraten till 33,066 kronor och nya utgifter efter stadens läggande under landsrätt till 40,565 kronor. I sistnämnda belopp hava inräknats utgifter för inlösen i nuvarande tingshus med 1,344 kronor, för lån till gäldande av andel i nytt tingshus med 12,100 kronor och för ersättning till kronouppbörds-kassören med 1,200 kronor. — I särskild skrivelse, som bilagts stadsfullmäktiges yttrande, har därjämte rådmannen Aschan framhållit, att han i sin egenskap av extra rådmän torde vara berättigad till erhållande av pension vid rådhusrättens upphörande i anledning av förening med domsagan.

H ä r a d s r ä t t e n har allenast uttalat, att den anslöte sig till de synpunkter som utredningsmannen i sin utredning framfört beträffande rättsvården.

L ä n s s t y r e l s e n har i utlåtande den 20 oktober 1939 funnit det tveksamt, huruvida med tanke på den ekonomiska sidan av saken lagstadgad förutsättning för stadens förläggande under landsrätt mot dess bestridande kunde anses föreligga. I yttrandet har länsstyrelsen verkställt en granskning av utredningsmannens uppgifter angående de ekonomiska verkningarna för staden av rådhusrättens upphörande med resultat att den beräknade summan av genom förändringen besparade utgifter m. m. borde minskas med 500 kronor till 15,965 kronor. Å andra sidan borde sammanlagda beloppet av de nya utgifter, som i följd av förändringen skulle drabba staden, upptagas till allenast 17,634 kronor. Staden borde nämligen befrias från skyldighet icke blott att inlösa sig i tingshuset utan även, med hänsyn till förefintligheten av egna utmärkta lokaler för rättsskipningen, att bidra till tingslagets löpande utgifter. Vid angivna förhållande skulle, efter uppräknings av posten kostnad för valnämnd med 100 kronor, den för staden uppkommande ökade kostnaden till följd av förändringen stanna vid 1,669 kronor. Även detta sistnämnda belopp syntes emellertid länsstyrelsen så stort, att man kunde ifrågasätta, om ej enbart genom en sådan ökning staden skulle anses hava åsamkats sådan ekonomisk börda, att förordnande om förenande i judiciellt avseende med domsaga utan stadens samtycke ej finge meddelas. Vid bedömandet härav borde även erinras om att staden inom ej alltför avlägsen framtid kunde komma att få vidkännas skyldighet att delta i kostnaden för uppförande av nytt tingshus. Under förutsättning emellertid att staden genom en landsrättsläggning ej åsamkades ökad ekonomisk börda, syntes anledning till erinran rent principiellt mot en dylik åtgärd ej föreligga. — Länsstyrelsen har vidare i motsats till utredningsmannen ansett skyldighet föreligga för statsverket att ersätta rådmannen Larsson jämväl för mistade sportler och rådmannen Aschan för dennes arvode såsom extra rådmän, varjämte statsverket skäligen syntes böra hålla staden skadeslös för eventuell pension till t. f. kronouppbörds-kassören Roke.

De tingshusbyggnadsskyldige i Södra Vedbo tingslag, vilka i anledning av stadsfullmäktiges och länsstyrelsens yttranden beretts tillfälle uttala sig i ärendet, hava vid sammanträde den 5 december 1939, med ändring av tidigare beslut i ämnet, förklarar att de icke hade något att erinra mot att staden utan erläggande av engångsavgift berättigades ingå såsom delägare i tingslagets tillgångar med skyldighet att, i likhet med övriga i tingslaget ingående kommuner, deltaga i ansvaret för tingslagets gäld och i dess framtida kostnader, räknat från och med den dag som kunde komma att bestämmas för stadens förening med tingslaget. Därest Kungl. Maj:t emellertid med hänsyn till omständigheterna icke skulle anse det med billigheten överensstämmande, att ansvar för tingslagets gäld föreskrevs för staden, hänskötes till Kungl. Maj:ts avgörande frågan om och i vad mån ett sådant ansvar skulle föreskrivas.

Häradshövdingen i Norra och Södra Vedbo domsaga har i en till Göta hovrätts president vid besök i Eksjö den 7 december 1939 överlämnad promemoria lämnat en närmare redogörelse för de olika lokaliteterna i tingshuset. Efter att hava anmärkt att riksdagens justitieombudsman vid inspektion av domsagan hösten 1936 icke haft något att anmärka mot samma lokaler, har häradshövdingen uttalat, att därest emellertid, med den nuvarande dispositionen av lokalerna, anmärkningar skulle kunna framställas om bristande utrymme i ett eller annat hänseende, det icke skulle vara svårt att utan stora kostnader vidtaga sådana förändringar som skulle medföra en väsentlig förbättring härutinnan.

Göta hovrätt har i utlåtande den 12 december 1939 ansett statsverket skyldigt övertaga stadens avlöningsförpliktelser gentemot rådmannen Larsson för mistad lön och auktionsprovision, mot rådmannen Aschan för mistad lön såsom extra rådmän och mot stadsfogden Essén, för den händelse denne icke skulle bli utsedd till kommunalborgmästare. Under förutsättning av dylikt övertagande har hovrätten — som även ifrågasatt huruvida icke, ehuru laglig förpliktelse därtill ej förelåge, nuvarande kronokassören borde av statsmedel tillerkännas något mindre belopp i årlig ersättning för mistad avlöning — tillstyrkt att förordnande måtte meddelas om stadens förenande i judiciellt avseende med ifrågavarande domsaga från tidpunkt som kunde befinnas lämplig. Hovrätten — som i sin skrivelse tillika meddelat vissa rättsstatistiska uppgifter angående staden och domsagan — har härvid anfört bland annat:

Då staden motsatt sig föreningen, gäller det att avgöra, huruvida de i 2 § av 1932 års lag angivna förutsättningarna för förordnande om förening mot stadens vilja kunna anses uppfyllda.

Såsom förutsättning för ett förordnande om förening med domsaga mot stads vilja anges i berörda lagrum till en början, att ändringen med hänsyn till förhållandena i såväl staden som domsagan finnes vara till gagn för rättsskipningen. Hovrätten anser denna förutsättning uppfylld. Eksjö stad är icke av den storlek och rättsskipningsuppgifterna i densamma i följd härav icke av den omfattning, att de motivera bibehållande av egen jurisdiktion för staden. De skäl, som vid antagandet av de allmänna grunderna för en pro-

cessreform anförts mot bibehållande av egen jurisdiktion för mindre städer (kungl. prop. 80/1931 sid. 86 och 126), äga i förevarande fall giltighet. Enligt dessa av riksdagen antagna allmänna grunder, vilka av processlagberedningen åberopas i dess förslag till ny rättegångsbalk (motiven sid. 7—8), bör den särskilda stadsrättsskipningen bibehållas allenast i de städer, som genom sin folkmängd, sina ekonomiska förhållanden och andra omständigheter äga förutsättningar att uppbära en egen rättsskipning av tillräcklig styrka, varvid man utgått från att i rådhusrätten skola sitta minst tre lagfarna ledamöter.

Eksjö stad har för närvarande ett innevånarantal av allenast något över 7,000 och är — såvitt nu kan bedömas — icke stadd i någon anmärkningsvärd tillväxt. De inom staden föreliggande judiciella uppgifterna äro icke av den omfattning, att de motivera en rådhusrätt bestående av tre lagfarna ledamöter. Norra och Södra Vedbo domsaga hade den 31 december 1938 34,776 innevånare, varför domsagan med staden skulle få ett innevånarantal av omkring 41,800 personer. Domsagan med staden skulle således få en lämplig storlek. Arbetsuppgifterna i domsagan skulle bliva av lämplig omfattning och medgiva en ändamålsenlig personalorganisation. Av skäl, som nu anförts, anser hovrätten, att stadens förenande med domsagan skulle bliva till gagn för rättsskipningen.

För att förordnande om förening med domsaga skall kunna emot stadens vilja meddelas fordras vidare bland annat, att ändringen icke medför ökad ekonomisk börda för staden. Enligt de av utredningsmannen verkställda beräkningarna skulle förändringen medföra en utgiftsökning å 4,888 kronor. Utredningsmannen har emellertid på grund av särskilt anmärkta omständigheter ansett, att den lagstadgade förutsättningen blivit uppfylld. Staden har bestämt hävdadt en motsatt uppfattning. Hovrätten skall i det följande genomgå de olika poster, varom meningsskiljaktighet råder, och följer därvid utredningsmannens tablå.

Då det till borgmästaren utgående dyrtidstillägget för närvarande utgör 1,404 kronor samt semesterpengar från och med i år ej utgå, torde första posten böra upptagas till 4,400 kronor. Å andra sidan bör tillkomma en post å 5,400 kronor, vilket belopp staden anslagit såsom avlöning till en jurist, vilken från och med juni 1939 tjänstgör som sekreterare åt rådhusrätten och magistraten. I samband därmed har anslaget till semesterpengar indragits. Som länsstyrelsen anført, bör stadens nettoutgift för avlöning av kronouppbörds-kassören upptagas till 1,000 kronor i stället för i tablån beräknade 1,500 kronor. Övriga under A i tablån upptagna poster torde beräknas till oförändrade belopp. Såsom inkomstpost utöver de i tablån angivna bör upptagas hyresvärdet av rådhusrättens och magistratens nuvarande lokaler. Det är givetvis svårt att i penningar uppskatta detta värde. Med hänsyn till lokalernas storlek och beskaffenhet synes det emellertid uppenbart, att hyresvärdet av lokalerna icke kan understiga 1,500 kronor. Med nu angivna utgångspunkter bör sammanlagda beloppet av besparade utgifter och nya inkomster (A) upptagas till minst 22,765 kronor.

I fråga om den första posten bland nya utgifter (B) kan anmärkas, att kommunalborgmästarens lön till en början endast utgör 10,000 kronor och först efter 12 års tjänstgöring kommer att uppgå till 12,000 kronor. Den tredje posten bland nya utgifter: lön till ytterligare en exekutionsbetjänt, vilken post i tablån upptagits till 2,884 kronor, bör enligt inhämtade upplysningar med utgångspunkt från gällande lönestat rätteligen upptagas till 3,075 kronor. Kostnaden för särskild valnämnd bör upptagas till av länsstyrelsen beräknade beloppet 250 kronor i stället för i tablån upptagna 150 kronor.

De två sista posterna bland nya utgifter äro helt beroende av hur frågan om stadens delaktighet i Södra Vedbo tingslags tingshus skall ordnas. I denna fråga intaga de tingshusbyggnadsskyldige och staden motsatta ståndpunkter. De tingshusbyggnadsskyldige hava vid förhandlingarna inför utredningsmannen erbjudit staden att inlösa sig i tingshuset för en summa av 20,000 kronor, varefter staden skulle bidra till löpande utgifter för underhåll av tingshuset m. m. i förhållande till antalet skattekröner. Staden har däremot helt motsatt sig att betala någon inlösningssumma för andel i tingshuset. Till stöd för denna sin ståndpunkt har staden åberopat, att tingshuset vore otidsenligt och otillräckligt, under det att stadens nuvarande, av rådhusrätten och magistraten disponerade lokaler vore av utmärkt beskaffenhet. Då vad från stadens sida anförts har ett visst berättigande, har en undersökning ägt rum i vad mån de tingshusbyggnadsskyldige vore villiga att på för staden fördelaktigare villkor medgiva staden delaktighet i tingshuset. Detta har resulterat i att de tingshusbyggnadsskyldige vid sammanträde den 5 innevarande december förklarar, att de i händelse av stadens förening med domsagan icke hade något att erinra mot att staden utan erläggande av någon engångsavgift berättigades ingå som delägare i tingslagets tillgångar med skyldighet att deltaga i ansvaret för tingslagets gäld och i dess framtida kostnader, räknat från och med dag, som kunde komma att bestämmas för stadens förening med tingslaget. De tingshusbyggnadsskyldige hava emellertid tillagt, att om Kungl. Maj:t med hänsyn till omständigheterna icke skulle anse det med billighet överensstämmande, att ansvar för tingslagets gäld föreskrevs för staden, frågan om och i vad mån sådant ansvar skulle föreskrivas hänskötes till Kungl. Maj:ts avgörande. Stadens representanter, som erhållit del av detta beslut, hava vidhållit stadens förut intagna ståndpunkt i detta hänseende. Av inhämtade upplysningar framgår, att tingslagets skuld, som för närvarande uppgår till 22,299 kronor 7 öre, efter den amortering, som skall erläggas i november 1940, blir 20,857 kronor 8 öre. Härav skulle enligt de tingshusbyggnadsskyldiges erbjudande å staden belöpa (efter 55 %) 11,471 kronor 39 öre. Såsom årsomkostnad bör ej upptagas amortering utan endast ränta, vilken beräknad efter 4 $\frac{1}{2}$ % utgör 516 kronor 19 öre.

Såsom sista post i utredningsmannens tablå har upptagits bidrag till tingslagets löpande utgifter med 2,475 kronor. Staden har anmärkt mot posten, att densamma med säkerhet skulle visa sig otillräcklig, enär omfattande reparations- och ändringsarbeten måste vidtagas å tingshuset, varjämte staden anför, att det kanske snart skulle visa sig erforderligt att uppföra ett nytt tingshus, i vilket fall staden skulle komma att åsamkas mycket betydande kostnader. Hovrätten kan icke finna det ådagalagt, att det nuvarande tingshuset skulle vara så underhålligt, att uppförande av ett nytt tingshus snart skulle visa sig erforderligt. Däremot erfordras uppenbarligen vissa ändrings- och reparationsarbeten.

Utgiftsposterna under B skulle med ovan angivna rättelser men utan förhöjning av den sista posten komma att uppgå till sammanlagt ungefär 20.816 kronor eller således omkring 2,000 kronor mindre än summan av besparingarna under A. Denna summa synes vara tillräcklig för att täcka å staden belöpande årsandel av kostnaderna för erforderliga ändrings- och reparationsarbeten å tingshuset. På grund härav synes, såvitt nu kan bedömas, lagens förutsättning att förändringen icke skall medföra ökad ekonomisk börda för staden vara uppfylld.

Med hänsyn emellertid dels till ovissheten angående omfattningen av sistnämnda kostnad dels till att hyresvärdet av rådhusrättens nuvarande lokaler icke kan med säkerhet angivas anser hovrätten det vara rimligt, att *an-*

tingen staden helt befrias från ansvarighet för tingshusskulden eller får sin andel däri väsentligt reducerad, *eller ock* att såsom villkor för stadens ingående som delägare i tingshuset fästes, att detta dessförinnan på tingslagets bekostnad undergår ändring och reparation i sådan omfattning att staden därigenom erhåller en mot befrielsen resp. reduktionen svarande förmån. Om ändring i villkoren för stadens inträde i tingslaget sker på något av nu angivna sätt, kan med full visshet sägas, att någon ökad ekonomisk börda för staden icke kan uppkomma genom föreningen.

Statskontoret har i skrivelse den 19 januari 1940 avgivit infortrat yttrande i ärendet, såvitt angår däri framställda anspråk på ersättning av statsmedel i händelse staden förenades med domsagan. I utlåtandet har statskontoret till en början uttalat att statsverket, därest föreningen mot stadsfullmäktiges bestridande komme till stånd, torde vara skyldigt övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöningen till rådmännen Larsson och Aschan, till den sistnämnde i egenskap av extra rådman. Vad beträffade ersättningen till Larsson ansåge statskontoret i likhet med länsstyrelsen och hovrätten, att jämväl Larssons inkomst av auktionsprovision, cirka 400 kronor, borde medräknas vid bestämmandet av ersättningsbeloppet, samt förordade att samma belopp fastställdes till (500 + 400 =) 900 kronor för år räknat. Ersättningen till Aschan borde bestämmas till belopp motsvarande dennes arvode såsom extra rådman eller 100 kronor om året. Beloppen, å vilka dyrtidstillägg icke borde utgå, föresloges till anvisande å allmänna indragningsstaten. — I fråga om stadens yrkande, att statsverket vid en eventuell landsrättsförläggning av staden måtte utgiva ersättning för mistade avlöningsförmåner m. m. åt t. f. borgmästaren Essén i dennes egenskap av ordinarie stadsfogde och åt kronouppbörds-kassören Märta Victoria Roke har statskontoret uttalat, att — oavsett den omständigheten, att Roke tillsatts endast på förordnande och att därför enbart av denna anledning någon ersättningsskyldighet för hennes vidkommande icke kunde komma ifråga — befattningarna som stadsfogde och kronouppbörds-kassör icke torde kunna hänföras till sådana befattningar, beträffande vilka förpliktelse av här ifrågavarande art kunde föreligga för statsverket. Statskontoret finge alltså hemställa, att ersättningsanspråken i denna del lämnades utan bifall. — Vad slutligen beträffade det framställda yrkandet att staten måtte påtaga sig kostnaderna för stadens inlösen i den nuvarande tingshusbyggnaden i staden ävensom — mot visst vederlag — de kostnader, som kunde belöpa på stadens invånare för uppförandet av ett nytt tingshus med tillhörande inredning, har statskontoret, i likhet med vad skett i tidigare fall och under erinran om bestämmelsen i 26 kap. 4 § byggningabalken samt lagen den 5 juni 1909 (nr 55) angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av tingshus och häradsfängelset, av principiella skäl avstyrkt, att statsmedel anvisades för berörda ändamål.

Stadsfullmäktige hava slutligen i skrivelse den 15 februari 1940, efter tagen kännedom om hovrättens och statskontorets yttranden, alltjämt gjort gällande att förslaget om stadens läggande under landsrätt stode i be-

stämd motsats till samtliga i lagen den 17 juni 1932 angivna förutsättningar för ett dylikt förfarande. Den ifrågasatta ändringen vore enligt stadsfullmäktiges uppfattning icke till gagn för rättsskipningen, särskilt icke för rättsskipningen inom staden. Statsverkets av såväl utredningsmannen som länsstyrelsen och hovrätten ifrågasatta skyldighet att övertaga stadens förpliktelser beträffande avlöningar eller pension åt stadsfogden och kronokassören bestredes av statskontoret. För den händelse dylikt övertagande icke komme att ske, måste ändringen under alla förhållanden medföra väsentligt ökad börda för staden. Under framhållande av att staden vore villig underkasta sig kostnaderna för en omorganisation av rådhusrätten och magistraten i huvudsaklig överensstämmelse med vad nyligen stadgats för Alingsås (borgmästare och två lagfarna rådmän, varav en tillika stadsfogde) hemställde stadsfullmäktige förty, att åtgärder icke måtte vidtagas för stadens förenande i judiciellt avseende med Södra Vedbo tingslag.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår föreligga i ärendet olika *Departements-*
chefen. meningar om huruvida de i 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende angivna förutsättningar för meddelande mot stads bestridande av förordnande om dess uppgående i domsaga i förevarande fall föreligga. Stadsfullmäktige i Eksjö hava gjort gällande att så icke är fallet, medan utredningsmannen och Göta hovrätt hävdad den motsatta ståndpunkten samt länsstyrelsen funnit saken tveksam. Enligt min mening skulle den avsedda föreningen mellan staden samt Norra och Södra Vedbo domsaga komma att lända rättsskipningen till gagn i såväl staden som domsagan. Vitsord synes mig även böra tillerkännas utredningsmannens och hovrättens på en ingående granskning av utredningen grundade uppfattning att förändringen jämväl kommer att bliva för staden ekonomiskt fördelaktig. Stöd för denna ståndpunkt finner jag för övrigt kunna hämtas även i stadens egna beräkningar rörande kostnaderna för bibehållen egen jurisdiktion efter omorganisation av magistraten och rådhusrätten — som för dylik händelse lär bli oundgängligen nödvändig — och i anledning av en landsrättsföreläggning. Utgifterna hava nämligen av staden upptagits i förra fallet till 33,066 kronor och i det senare till 40,565 kronor, därvid emellertid i sistnämnda summa inräknats utgifter för vinnande av delägarskap i tingshuset i Eksjö med 1,344 kronor, för lån till gäldande av andel i uppförande av eventuellt erforderligt nytt tingshus med 12,100 kronor och för årlig ersättning till stadens tillförordnade kronouppbörds-kassör med 1,200 kronor eller tillhoppa 14,644 kronor. Med hänsyn till de tingshusbyggnadsskyldiges beslut den 5 december 1939 om avstående från krav på inlösen i tingshuset samt utredningsmannens, häradshövdingens och hovrättens uttalanden om det nuvarande tingshusets framtida användbarhet och den omständigheten att staden icke har några juridiska förpliktelser mot nuvarande kronokassören vid förordnandets upphörande synas emellertid dessa poster böra frånräknas. Kostnaderna efter upphörandet av den egna jurisdiktionen bliva då endast 25,921 kronor eller sålunda 7,145 kronor lägre

än vid bibehållandet av samma jurisdiktion, allt enligt stadens egna beräkningar. Det förefaller ock ligga i sakens natur, att stadens kostnader för om- besörjande av endast administrativa och kommunala uppgifter böra kunna ordnas på ett sådant sätt, att de bliva lägre än kostnaderna för såväl dessa som de judiciella uppgifterna. Då ej heller påvisats, att i annat hänseende avsevärda olägenheter vore att befara för staden genom dess förenande med domsagan, finner jag förordnande härom kunna mot stadens bestridande meddelas. Det kan icke anses stå i överensstämmelse med de av statsmak- terna antagna grundsatser för rättsskipningens framtida ordnande i städerna att utan tvingande skäl upprätthålla egen jurisdiktion för ett samhälle av så jämförelsevis ringa storlek som Eksjö, helst staden icke synes stadd i starkare utveckling. Det är också min avsikt föreslå Kungl. Maj:t att ut- färdade föreskrift om stadens förenande med domsagan, därvid synes böra tagas i övervägande att Kungl. Maj:t, i enlighet med de tingshusbyggnads- skyldiges medgivande, lämnar staden befrielse helt eller delvis från ansvar för tingslagets gäld vid tiden för ändringens ikraftträdande. Innan det av- sedda förordnandet meddelas, måste emellertid riksdagens samtycke utver- kas till att statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande avlöningen till innehavare av befattningar som genom rådhusrättens upphörande kom- ma att indragas. Lika med statskontoret finner jag därvid skyldighet att av statsmedel utbetala ersättning föreligga allenast beträffande rådmännen Larsson och Aschan, och ansluter jag mig i fråga om ersättningsbeloppen till dessa till vad staden härutinnan hemställt och samtliga myndigheter till- styrkt eller sålunda 900 kronor till Larsson och 100 kronor till Aschan, att utgå under deras återstående livstid. Anledning att, ehuru skyldighet därtill icke föreligger, ändock anslå statsmedel till ersättning åt stadsfogden Essén — för den händelse denne icke skulle utses till kommunalborgmästare — och till t. f. kronouppbörds-kassören Roke anser jag icke förefinnas, då, så- som av det föregående framgår, ett övertagande av stadens eventuella för- pliktelser härutinnan icke kan anses erforderligt för att förhindra att ge- nom förändringen merkostnad uppstår för staden. Stadens övriga i yttran- det den 16 mars 1939 framställda ersättningsanspråk kunna uppenbarligen, då för desamma grunden får anses numera bortfallen eller eljest icke före- ligga, icke förordas till bifall.

Under återopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till rådmännen i Eksjö Johan Reinhold Konstantin Larsson och Johan Albert Lorentz Aschan må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt av- seende med Norra och Södra Vedbo domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten under deras återstående livstid utbetalas årlig gottgörelse med 900 kronor till Lars- son och 100 kronor till Aschan, med iakttagande av att å förmånen dyrtidstillägg icke skall utgå.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet skall avlätas till riksdagen av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.